

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím:

Forrás:

Sirályvilág a Dunán

Magyarország

Bon.

(Hely)

1943 I. 21

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(O

Osztályozás

Tárgy

59

Hely

Idő

1943

Személy

"SIRÁLYVILÁG A DUNÁN..."

Az idén Budapest alatt megkésték sirályaink, amelyek oly bámulatosan remek „műrepüléseket” végeznek a Lánchídnak vasból való karfájánál, a közjük dobott kenyér darabkákért. Szemet, szívet gyönyörködtető ezeknek a kecsesen karcsú, puha röptű villámgyors fordulása, ezüst színű sirályoknak játékos cikkázása s szinte merész surranása az ember közelségében, a hidak felett. Nincs az a fület égető, talpat szurkáló, orrot kinzó, csikorgó hideg, hogy percekhosszat állva meg ne csodáljuk mi, a munka hajszoltjai a Lánchídon keresztülmentünkben ezeknek az óriási hőpelyheknek kavarodásait a fagytól csillogó levegőben, vagy a zajló jég között támadt szabad víztükrön való mozdulatlan uszásukat, avagy amint bölcs nyugalommal ülnek meg a jégtáblák széleit. De mégis csak a levegőben a legszebb a sirály. Egyenletesen sebes szárnycsapással halad, vagy mereven kiterjesztett szárnyakkal siklik: „vitorlázik” a jégtáblák felé. Most hirtelen meredeken elnyujtott „csavarban” csap alá a víz tükrére, ahol sokszor összetéveszthetnők az oda hullott fehér papírgomolyaggal. Főként csak a vízszínről szedi elemózsiáját, ezért surrantja sokszor röptében is azt.

Ha seregesen repül, ritkán rendeződik szabályos formába csapata, csak néha-néha sorakozik ékbe. Játékosan gomolyognak a levegőben, vagy merev szárnyakkal kering az egész társaság, míg egyszerre csak kap-

ja hirtelen s felcsavarodik a magas égbe. Hogy egy kicsit tudományoskodjunk is: ilyenkor a levegő felfelé áramlásába kerültek s ezt használják ki, vele lendülve. Akár a vetési varjak, amikor a szántóvető azt mondja rájuk, hogy „havat igényelnek”. De ismerkedünk meg velük röviden egy kissé közelebről.

Télviz idején a budapesti Dunát a legnagyobb százas számban a dankasirály népesíti be. Olyan szép Istennek ez a szárnyas teremtménye, akárcsak a neve. Őszszel és télen az öregebbjeik ezüstszürke frakkot viselnek, fejük fehéres és csak szemük mellett szépül egy sötétebb folt. A fiatalok szárnyai ellenben nem szürkék, hanem általában barna rozsdás foltokkal felcícomázottan fehérek. Farkukat sötét sáv szegi körül, míg az öregeké csak komolyan egyszerű fehér. Fehér bugyogó, szürke frakk, monokli: valóban öreg vílgyfiakhoz illő elegancia...

A dankasirály hazánkban költ, de a mieink ősszel délre, vagy nyugatnak költöznek s hozzánk északi rokonaik, például a finnországiak látogatnak el. Nyáron inkább rovarevő, azért találunk belőlük keveset kánikulában a Dunán; a szántóvetőt követi áldásáért vitt munkájában; ezért nagyhasznú madár. A halat csak döglötten tudja a vízből kiszedegetni, vagy olykor-olykor azokat az apróját kifogni, amely közel ügyetlenkedik hozzája. A tudomány „nevető sirálynak” nevezte el, holott in-

kább nyávog.

Barátai is vannak, mint amilyen a szürke hátú és mellü dolmányos varjú és a fekete-lilás fémfényű vetési varjú, meg a kistermetű, szürke galléros zömök csóka, amelyek sokszor tartanak velük hulladék, vagy hal utáni vadászatukon.

Rokonaik is vannak, ezek azonban csak kevés számban látogatják téli Dunánkat, ezért csak neveiket említjük ezúttal. Ilyen a csak ritkán mutatkozó egy-két vihar-sirály, az inkább csak ősszel előkerülő heringsirály és egy sirályféleség: az egészen barna farkú, furcsán kigyózza, vagy ívekben, örökösen magában repülő halfarkas. Ezeket éppen azzal lehet a dankasirályok között megkülönböztetni, hogy — kevesen vannak.

A Duna récéi

Amikor le és fel a Dunán csak Budapestnél szabad a jégtől a víztükrök, néhány északi réceféleség is csakhamar előkerül. A legszemebetőbb a hosszútestű, keskeny piroscsőrű nagy bukó. Jóval nagyobb a tőkésrécénél, amelyet köznyelven vadkacsának nevezünk. Öreg gácsérjának világos sárgás-vöröses az oldala és az alsóteste, zöldesfekete a feje, sötét a háta. A nyakától kezdve alul végig „lazac színű” tollazata repülés közben is kitűnő.

Nem éri el a vadkacsa nagyságát a kis bukó. Öreg gácsérjának fehér-fekete tarkaságában annyi a fehérség, hogy legfeljebb a ritka jégesrécével tévesztheti össze, aki a sok fajú réce-nemzetségnek nem alapos ismerője. A kis bukóval majdnem

mindig együtt jár a Kerцерéce, tudományos nevén az „örökfejű” csilingelő”. A feje nagy, vasos s ha repül a gácsér, szárnya magas, csilingelő hangot ad. Egészen nyakáig fémes zöldesfekete a feje, csak a sárgás szeme előtt van jókora fehér foltja. A fiatal gácsérja nem ilyen színes. Érdekes e két madár vonzódása egymáshoz: Noha egészen különböző nemzetségbe tartoznak, néha össze is házasodnak.

Télen a befagyott Duna partján sétál az oldalán nagy fehér foltú, különben egészen fekete kontyosréce. A tarkója táján néhány tollból álló forgó lóg le. A tojók és a fiatalabbak barnás színűek. Termetre valamivel nagyobbak a hegyirécék, amelyeknek farkocskuk nincsen és szürkés-márványos színezés határolja a különben sem tisztafehér oldalukat. Valamint a szintén hasonló, nálunk csak ritkán áttelelő rőtarna fejű és nyakú barátécék. Azt a récefélét, amely egészen sötéttollú, nagyobbocskos, szárnya végénél kis fehér tükre van s a szeme körül kis élénk fehér tolla, a csőre meg élénk narancssárga: füstös-récének nevezzük. Megeshetik, hogy a nagyon furcsán, homlokánál magasra fel-púposodott világoskék csőrű kékcsőrűréccével találkozunk, amelyeknek még a farka is különösen ferdén vagy éppen egyenesen fölfelé áll. „Halcsontfarkú récének” is hívják, mert 18 tollas farka csupa hegyes,

ruganyos tollból áll. A cigányrécének jó ismertető jele, hogy alul a fara végén háromszögű fehér foltja van.

Budapestnek talán legérdekesebb és egyben legritkább madárvendége a pompás díszruhás dunnaréce. Feje egészen há-

romszögletes. A gácsér felsőrésze a melléig fehér, a mellén sárgás-rózsás futtatással. A homlokán és a szemetáján fekete szinezés húzódik át, duzzadt forma pofáját hátul világoszöld hosszukás sáv szegi be, a csőre szintén zöldes, a hátavége és a hasa pedig sötétbarna vagy fekete. A vadkacsánál nagyobb, gyönyörű tollazatú madár. Végül immár alig található a Dunán a hosszabb hegyes csőrű, kormosbarna *sarkibúvár* és a pacsirta nagyságú, de hosszú csőrű, zömök, testű, rövid farkú, felül pompás azurkék, alul vöröses *jégmadár*.

Külön felhívjuk a madárbarátok figyelmét arra az érdekességre, hogy a récefélék mindig lódulnak még egyet, ha leszállnak a vízre, akárcsak a — repülőgépek és a felszállásuk is — nekiiramodással kezdődik.

Megjelennek Pest vizén olykor az itt rekedt tőkés récék: a vadkacsák is, a vadászok jó ismerősei. Más úszó — és nem bukó — réceféleség alig akad télen a pesti Dunán, legfeljebb még a nagyon ritka szép színű *kanalásrécét*, ha említhetjük.

Nagyon szigorú télben, ha viharos, ködös az időjárás vadludak, jobbára *vetésiludak* is tévednek ide közénk s hogy felsorolásunk teljes legyen, említsük fel a kis sólymot, a vándorsólymot s a karvalyt, mint a téli Duna kis számú ragadozó madarait. Ezzel búcsúzzunk is a jégpáncélba öltözött édes, kedves nagy folyónk madárvendégeitől.